УДК 159.923

Вахоцька Ірина,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
https://orcid.org/0000-0002-1611-4059
vahocka.irina@gmail.com

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ДІАЛЕКТИЧНИХ СТРАТЕГІЙ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ ЗАДЛЯ ГАРМОНІЗАЦІЇ СМИСЛОВОЇ СФЕРИ ВЕТЕРАНІВ БОЙОВИХ ДІЙ

У статті зазначається, що смислова сфера особистості як особливим чином організована сукупність смислових утворень забезпечує смислову регуляцію цілісної життєдіяльності суб'єкта в усіх її аспектах. Визначено, що сенс життя, маючи стійкі характеристики, формує основу особистості, систему «стримувань і противаг», базис моральної цензури, життєві цінності, пріоритети. З'ясовано, що у ветеранів бойових дій виникають проблеми із формуванням та актуалізацією сенсу життя.

Під час психологічного консультування та психотерапії застосування діалектичних стратегій уможливлює швидке виявлення суперечностей та віднайдення ідей для їхнього «примирення» у синтезі, а також встановлення нових смислових зв'язків минулих подій із подіями теперішнього та майбутнього. Основним психотехнічним прийомом у діаналізі є синтез. У діаналізі особистість визначається як смислова єдність людини, синтез суб'єктивності та об'єктивності. Головною метою діаналізу є посилення особистості за допомогою віднайдення сенсу, або персонального міфу. Діаналіз пропонує допомогу у формі розкриття і розширення сенсу діяльності людини через розуміння символів, в яких і через які проявляється її особистість. Головною темою діаналізу, відправною точкою аналізу будь-якої теми є «помилка» у мисленні, яка є причиною «проблеми», а проблема є причиною розладів клієнта. Завдання діаналізу – розібратися у типі розладу, виявити проблему, яка є поза розладом, а за проблемою виявити її сутність – помилку у мисленні.

Обгрунтовується, що діалектичні стратегії психологічного впливу є ключовим засобом гармонізації смислової сфери особистості. Застосування цих інструментів до вирішення труднощів із будь-якого проблемного поля гарантує розуміння сутності проблемної ситуації, бачення логіки її розвитку і можливостей вибору варіантів цього розвитку, можливість бути «господарем ситуації».

Ключові слова: смислова сфера особистості; смислові утворення; сенс життя, ветерани бойових дій; діалектичні стратегії психологічного впливу; діаналіз.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Поняття сенсу є важливою складовою у гуманітарних науках. Як явище воно має екстралінгвістичну природу, є результатом розуміння і належить до сфери свідомості. Сенс розглядається як індивідуальне психічне утворення, факт свідомості, який характеризується відношенням до інших фактів психічного життя. Регулююча функція сенсу і вплив смисложиттєвої орієнтації на адаптацію особистості визначає реалізацію

© *Вахоцька І. П.*
© *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України, 2018*

її взаємин зі світом, специфіку, унікальність і спрямованість життєвого шляху. Смислова сфера особистості як особливим чином організована сукупність смислових утворень забезпечує смислову регуляцію цілісної життєдіяльності суб'єкта в усіх її аспектах. Сенс життя, маючи стійкі характеристики, формує основу особистості, систему «стримувань і противаг», базис моральної цензури, життєві цінності, пріоритети.

Як відомо, в учасників бойових дій виявляються проблеми із формуванням та актуалізацією сенсу. Роль системоутворюючого чинника смислової сфери відіграє генерування тимчасового задоволення, що втілюється у надмірному вживання спиртних напоїв, наркотичних речовин, тощо. Тому за відсутністю сенсу ветерани бойових дій керується більшою мірою власними потребами і тим, що сприяє їхньому задоволенню як в актуальній поведінці, так і в плануванні власного життя.

Для віднайдення сенсу необхідні певні зміни у життєвому світі особистості ветерана, а саме: поява нових життєвих відношень, кардинальна реконструкція старих, криза наявних тощо. Реальною допомогою у віднайденні сенсу та гармонізації смислової сфери учасника бойових дій є психологічна або психотерапевтична допомога, що спрямована на реінтерпретацію подій, що вплинули на втрату сенсу або психобіографії у цілому.

Так, психологічна реабілітація є важливою передумовою для переорієнтації учасника АТО на використання збережених особистісних ресурсів заради досягнення позитивних змін у собі та оточуючому світі. У цьому аспекті діалектичні стратегії психологічного впливу могли б стати ключовими засобами гармонізації його смислової сфери. Застосування цих інструментів до вирішення труднощів із будь-якого проблемного поля гарантує розуміння сутності проблемної ситуації, бачення логіки її розвитку і можливостей вибору варіантів цього розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пошук сенсу завжди був головною ціннісною орієнтацією. Поняття сенсу є важливою складовою у логотерапії В. Франкла, психології особистісних конструктів Дж. Келлі,

етогенічному підході Р. Харре, феноменологічній психотерапії Ю. Джендліна, теорії поведінкової динаміки Ж.Нюттена, діаналізі В. Зав'ялова, психології сенсу Д. Леонтьєва та інших підходах. Першою системою наукової психології, що звернулася до поняття сенсу для пояснення поведінкових довільних і мимовільних проявів людини став психоаналіз. Спрямованість на розкриття сенсу вчинків і мимовільних реакцій людини є головною характеристикою психоаналітичного підходу як з точки зору представників цього підходу [1, с. 52]. Однак роль психоаналізу у розробці ідеї сенсу не зводиться лише до поширення сфери смислового пояснення на такі форми поведінки, як фобії, афективні реакції, сновидіння, феномени забування і т. п., які раніше розглядалися як позбавлені сенсу. У роботах З. Фрейда можна уперше зустрітися із поняттям сенсу, включеним у пояснювальні поняття наукової психології. У психодинамічних теоріях З. Фрейда, А. Адлера і К. Юнга містяться у зародковій формі практично усі основні ідеї, властиві більш пізнім підходам до проблеми сенсу. Якщо З. Фрейд показав осмислений характер мимовільних поведінкових проявів і фантазій, простежив зв'язок сенсу з актуальними мотивами та історією життя особистості, то А. Адлер звернув увагу на фінальні зв'язки поведінкових смислів із сенсом життя, із загальною його спрямованістю, розробив першу психологічну теорію сенсу життя і його впливу на психічні процеси, а також звернув увагу на суб'єктивний сенс, який набувають для людини обставини її життєдіяльності. К. Юнг ще раніше, ніж А. Адлер зазначив (щоправда, у найзагальніших фразах) фундаментальну спрямованість людини на пошук сенсу свого життя, уявляючи це як спеціальну задачу і потребу, а також підкреслив соціокультурну обумовленість як індивідуального сенсу життя, так і сенсу сновидінь і продуктів фантазії. Уявлення про сенс як про життєве завдання докладно розроблено у теорії особистості і психотерапії В. Франкла, який у своєму вченні виокремлює три основні частини: вчення про прагнення до сенсу, вчення про сенс життя і вчення про свободу волі. Прагнення до пошуку і реалізації людиною сенсу свого життя він розглядає як вроджену мотиваційну

тенденцію, притаманну усім людям, яка є основним двигуном поведінки і розвитку особистості.

Мета статті – виклад основних положень щодо концептуалізації поняття «діалектичні стратегії психологічного впливу» у контексті гармонізації смислової сфери учасників бойових дія.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Метод, за допомогою якого намагаються вирішити усі проблеми, зазвичай один і той же – це метод спроб і помилок. Цей же метод використовується і організмами в процесі адаптації. Його успішність величезною мірою залежить від кількості і різноманітності спроб: чим більше робиться спроб, тим більше ймовірно, що одна із них виявиться вдалою. Найчастіше, люди реагують на проблему таким чином: вони або висувають теорію і зберігають вірність їй якомога довше, або борються проти такої теорії, якщо зрозуміли її слабкість. Така боротьба ідеологічних установок – яка, безсумнівно, може бути пояснена у термінах методу спроб і помилок – характерна для усього, що можна назвати розвитком людського мислення. Така боротьба відсутня, як правило, у тих випадках, коли теорію або систему, незважаючи ні на що, догматично відстоюють протягом довгого часу.

Коли людина приходить до психолога зі своєю проблемою, вона вже має ідею, яка пояснює виникнення цієї проблеми і часто таке розуміння проблеми є помилковим. Це відбувається через емоційну прив’язку до проблеми, яка не дає можливості подивитись на проблему, в якій перебуває людина, відсторонено. У такому випадку діалектичне осмислення проблеми психологом виявляється доречним, оскільки теза (ідея проблеми) буде відкритою для критики і, таким чином, «створить», як зазвичай виражаються діалектики, свою антитезу, що дасть можливість побачити проблему, з іншого боку.

Діалектика – це теорія, згідно якою людське мислення (і не лише) у своєму розвитку проходить так звану діалектичну тріаду: теза, антитеза і синтез [2]. Спочатку є ідея, теорія або рух, – теза. Теза має свою протилежність, опозицію,

так як теза не позбавлена своїх слабких місць. Протилежна ідея (або рух) називається антитезою, так як вона спрямована проти першої – тези. Боротьба між тезою і антитезою триває до тих пір, поки не віднаходиться таке рішення, яке виходить за межі і тези, і антитези, визнаючи, однак, їхню відносну цінність і намагаючись зберегти їхню гідність та уникнути недоліків. Це рішення, яке є третім діалектичним кроком, називається синтезом [3, с. 140].

У філософських школах аналізом протилежностей («антиномій розуму») займалася діалектика. У психотерапії, яка налічує близько 150 років історії, традиційно використовувалася формальна логіка («раціональна психотерапія» Дюбуа), психологія мислення («когнітивна» психотерапія А. Бека), наукове мислення («поведінкова» терапія І. Павлова, Дж. Вольпе та ін.), системне мислення (гештальт-терапія, сімейна системна терапія) і т. п. Крім «Сократичного діалогу» як мистецтва ведення дискусії, про діалектику у психотерапії йдеться дуже мало. Деякі фахівці стверджують, що З. Фрейд наприкінці життя цікавився діалектикою, хоча і «не дійшов до неї». К. Юнг у діалектиці бачив не гру розуму, а гру безсвідомих сил [4, с. 6].

Діалектичні стратегії у контексті здійснення психологічної допомоги нині знайшли своє відображення також у публікаціях В. Зав'ялова, Л. Щербини, Марші М. Лайнен та ін. Так, М. Лайнен, яка стала найбільш відома як засновник діалектичної поведінкової терапії, спрямованої на роботу з людьми, що мають пограничний розлад особистості і високий ризик суїциду, зазначає, що найважливішою характеристикою у діалектичній поведінковій терапії є діалектика, тобто примирення протилежностей в процесі безперервного синтезу. Основний аспект цієї діалектики – необхідність приймати клієнтів такими, якими вони є, у той же час намагаючись навчити їх змінюватися. Так само діалектична поведінкова терапія передбачає необхідність діалектичного мислення із боку терапевта, а також роботу над змінами свого недіалектического, дихотомічного, негнучкого мислення із боку клієнта [5].

Із точки зору діалогу і відносин, «діалектика» – це зміна через переконання за допомогою використання суперечностей, закладених у терапевтичних

відносинах, на відміну від формальної логіки. Через терапевтичну суперечність протидіючих позицій і клієнт, і терапевт можуть знайти новий сенс у старому сенсі, наближаючись, таким чином, до суті того чи іншого явища. Сенс діалектичного підходу полягає у тому, щоб ніколи не приймати що-небудь як остаточну істину або незаперечний факт [5].

М. Лайнен виокремлює чотири основні терапевтичні стратегії діалектичної поведінкової терапії: діалектичні стратегії, які є фундаментом усієї терапії і надають їй діалектичну сутність; базові стратегії, які містять стратегії валідації і стратегії вирішення проблем; стилістичні стратегії, що визначають міжособистісний і комунікативний стилі; стратегії індивідуального управління, що належать до взаємодії терапевта із соціальною мережею, до якої включений клієнт, а також до його реакцій на ці взаємодії [6]. У кожному конкретному випадку певні стратегії будуть виходити на перший план і використовуватися частіше, ніж інші; цілком можливо, що у деяких із зазначених стратегій потреба буде виникати лише зрідка. Не усі стратегії можуть бути необхідними або придатними для певного психотерапевтичного сеансу. Для кожної нової ситуації може знадобитися нова комбінація стратегій. Діалектичні стратегії проникають в усі аспекти процесу діалектичної поведінкової терапії. Вони беруть свій початок із філософської діалектичної позиції, згідно з якою реальність розглядається як цілісний процес, що постійно розвивається та змінюється. Діалектичні стратегії роблять акцент на творчому напруженні, що виникає між несумісними емоціями, а також протилежними патернами мислення, цінностями і поведінковими стратегіями як усередині індивіда, так і у системі «індивід – оточення» [6].

М. Лайнен зазначає, що основна діалектика терапії полягає у тому, що зміна відбувається у контексті прийняття реальності у тому вигляді, в якому вона існує і находженні у ній конструктивних смислів. Стратегічні реакції терапевта спрямовані на оптимізацію діалектичної напруженості, яка виникає у контексті терапевтичної взаємодії. Також актуалізація кожного полюса діалектичної протилежності виникає як при терапевтичній взаємодії, так і у

повсякденному житті. Саме це стимулює зміни. Мета такої діяльності терапевта – сприяти подальшому діалектичному примиренню і вирішенню на усе більш високих рівнях функціональності та ефективності. Жорстка прив'язка терапевта або клієнта до будь-якого із діалектичних полюсів веде до стагнації, підвищує напруженість і перешкоджає діалектичному примиренню та синтезу [7].

В процесі консультування психолог навчає клієнта діалектичним поведінковим патернам і моделює їх, опитує клієнта із метою відкриття нових можливостей поведінки; пропонує альтернативні способи мислення і поведінки. Клієнту дають зрозуміти, що істина не є ні абсолютною, ні відносною – швидше за усе вона розвивається і конструюється із плином часу. Таким чином, неможливо у певний момент часу усвідомити істину в усій її повноті. Психолог навчає клієнта тому, що, не можна при'язуватися до жодного із діалектичних полюсів. Зміна і розвиток є неминучими, тому неможливо весь час зберігати жорстку позицію [8].

Застосовуючи метод діалектичної поведінкової терапії у роботі із суїцидальними клієнтами із пограничним розладом особистості, М. Лайнен пояснює їхню суїцидальну поведінку як відображення інтенсивної суїцидальної ідеації, а також невпевненість щодо сенсу життя. Саме через терапевтичну суперечливість протидіючих позицій і клієнт, і терапевт можуть знайти новий сенс у старому сенсі, наближаючись, таким чином, до сутності того чи іншого явища [9].

Пошук та віднайдення сенсу відбувається через протиставлення будь-якого предмета і будь-якого ствердження протилежному або альтернативному предмету або ствердженню. Основна ідея, яку при цьому повинен засвоїти клієнт, полягає у тому, що кожному твердженню щодо будь-якого предмету може відповідати твердження, зворотне йому. Діалектико-поведінковий терапевт допомагає віднайти синтез протилежностей, а не займатися перевіркою істинності кожної зі сторін. Також, під час роботи із клієнтом терапевт пропонує перейти від моделі «або – або» до моделі «і, і». Таким чином, багато тверджень повинні супроводжуватися протилежними, терапевт

повинен моделювати неоднозначність і непослідовність, яка полягає у цих твердженнях. Головне – не знецінювати першу ідею, стверджуючи протилежну або альтернативну їй. Тут потрібна позиція «Так. Але крім того... », а не « Так. Але ні, це було неправильно... » [7 с. 84].

Порівнюючи з іншими напрямками психологічного консультування, М.Лайнен підкреслює, що діалектична точка зору перегукується із психодинамічним підходом, який підкреслює невід'ємну роль конфлікту і протидії у зростанні і зміні. Вона також схожа із біхевіористичним підходом, який підкреслює своєрідну єдність оточення та індивіда, і взаємозв'язок кожної із цих складових при генеруванні змін [6].

В.Зав'ялов вважає, що діалектика, як форма та спосіб рефлексивного теоретичного мислення, що має своїм предметом суперечності у змісті мислення, допомагає людині побачити проблему повніше та у ширшому контексті. Застосування діалектичних процедур дозволяє міркувати над проблемою та розв'язувати життєву задачу за рахунок віднайдення тимчасового локального синтезу протилежностей, які складають суперечність, що є логічною основою проблеми [10, с. 90].

На основі діалектико-феноменологічного підходу О.Лосєва він розробив 20 років том метод психотерапії і психологічного консультування, центральною частиною якого є аналіз існуючих протилежностей у дії розуму, який пізніше назвав «діаналіз» (ді – діалектичний аналіз, ді – аналіз вдвох) [11, с. 6]. Відомо, що найвідоміша протилежність – це істина та неправда. Ніяке висловлювання, думка людини не буває абсолютно істинною, ніяка неправда не буває абсолютною неправдою. Завжди знайдеться відповідний контекст, у якому істина виявиться неправдою, а неправда – істиною. Розум живе у таких протилежностях. Без створення протилежностей розум проявляти свою активність не може, він – не діє [12, с. 14]. Під час психологічного консультування та психотерапії застосування діалектичних стратегій уможливлює швидке виявлення суперечностей та віднайдення ідей для їхнього

«примирення» у синтезі, а також встановлення нових смислових зв'язків минулих подій із подіями теперішнього та майбутнього [13].

На відміну від більшості сучасних напрямків психологічної допомоги, у діаналізі у центрі уваги перебуває не теорія особистості, а теорія допомоги. Основним психотехнічним прийомом у діаналізі є синтез [10, с. 63–67]. Йдеться про синтез протилежностей, виявлення яких допомагає ідентифікувати сутність життєвих труднощів клієнта, який є носієм своїх проблем та експертом власного життя. Процес надання допомоги здійснюється не на основі готових знань, а видобуванням їх разом зі своїм клієнтом, тобто не за рахунок готових рецептів, особистісного впливу, вторгнення, а в процесі пізнання удвох.

Головною темою діаналізу, відправною точкою аналізу будь-якої теми є «помилка» у мисленні, яка є причиною «проблеми», а проблема є причиною розладів клієнта. Завдання діаналізу – розібратися у типі розладу, виявити проблему, яка є поза розладом, а за проблемою виявити її сутність – помилку у мисленні [14, с. 8]. Діаналіз допомагає розпізнати помилки, виявити основні суперечності і конфліктуючі мотиви, «антиномії», «розколи свідомості» і знайти шляхи примирення та об'єднання цих суперечностей. У цій своїй головній спрямованості діаналіз, як і багато інших методів психотерапії та консультування, спрямований на пошук істини [4].

У діаналізі особистість визначається як смислова єдність людини, синтез суб'єктивності та об'єктивності. Це – погляд на особистість із точки зору персоналізму. Для особистості усе є об'єктом пізнання, усі власні думки і почуття. Суб'єкт – джерело активності, динаміки і самовираження. Дати визначення суб'єкту можна лише через заперечення його протилежності – об'єкта. Тому, із точки зору діаналізу у своїй суті особистість є таємницею, яку не можна розкрити до кінця, яку не можна вивчати науковими методами. Існують об'єкти зовнішнього світу і «ментальні об'єкти». Самі по собі об'єкти і відношення до них не є «особистість» [11, с. 15].

Головною метою діаналізу є посилення особистості за допомогою віднайдення сенсу, або персонального міфу [15, с. 320]. Діаналіз пропонує

допомогу у формі розкриття і розширення сенсу діяльності людини через розуміння символів, в яких і через які проявляється її особистість [16, с. 102]. Згідно О. Лосєва, у людині усе можна брати як символ – поведінку, скарги, симптоми, розповіді, сновидіння, образи, метафори, слова, жести, інтонації та інше [17, с. 263]. Для цієї мети у діаналізі використовується теоретична конструкція із трьох історично сформованих вчень про Особистість (персоналізм), Реальність (онтологія) і Символ (символогія або «абсолютна діалектика» О. Лосєва). Використовуючи «абсолютну діалектику» О. Лосєва, із виявленого особистісного сенсу симптому виводиться і сама «терапевтична ідея», яка є синтезом протилежностей, з яких складається проблема. За В.Зав'яловим головне показання до застосування діаналізу – відносний або абсолютний дефіцит сенсу у персональному, індивідуальному та соціальному житті того, хто звернувся за допомогою [16, с. 113].

У діаналізі зроблено спробу інтегрувати діалектичні методи психотерапії за допомогою синтетичної філософії О. Лосєва, який у світовій літературі належить до феноменологічної школи. Як і у феноменологічній психотерапії, головне, що робить психотерапевт – це шукає сенс у тому, що відбувається в особистому житті людини, як цей сенс пов'язаний із сенсом життя близьких клієнту людей, як цей сенс, у свою чергу, інтегрується у сенс з усіма людьми [10, с. 409]. Діаналіз заснований на точній організації мислення [10, с. 389]. Така організація досягається за рахунок оволодіння консультантом (психотерапевтом, коучем) пентадним принципом розмислювання проблеми, труднощів, складного питання життя [10, с. 390]. Пентада абсолютної діалектики О. Лосєва – основний логічний інструмент діаналізу, вона складається яз п'яти кроків [10, с. 395]: тезис – виявлення проблеми, цент рація; антитезис – віднайдення протилежності проблеми, погляд на об'єкт проблеми із протилежної позиції, периферії. Децентрація; синтез протилежностей, їхнє примирення. На цій стадії відбувається пошук та віднайдення терапевничної ідеї, виникає зміна мислення щодо проблеми; факт - практичний момент, тут здійснюється зміна моделі поведінки, згідно із новим мисленням, заснованим

на віднайденні терапевтичної ідеї, триває пошук можливого шляху реалізації терапевтичної ідеї; міф – осмислення нової поведінки, надання їй міфічного змісту [16, с. 218]. Міф, у свою чергу, є важливим елементом світогляду людини [18]. Так, Ю. Харарі розбираючи вплив міфу із точки зору еволюційної психології зазначає, що величезні маси незнайомих один одному людей здатні до успішної співпраці, якщо їх об'єднує міф. Будь-яка широкомасштабна людська взаємодія (від сучасної держави до середньовічної церкви, античного міста і древнього племені) – виростає із загальних міфів [19, с. 68]. У діананалізі міф ототожнюється із персональним сенсом [16, с. 68], або, як зазначав О.Лосєв «міф – це чудова історія особистості, подана у словах» [18, с. 247].

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Таким чином, діалектичні стратегії психологічного впливу є ключовими засобами гармонізації смислової сфери особистості. Застосування цих інструментів до вирішення труднощів з будь-якого проблемного поля гарантує розуміння сутностіі проблемної ситуації, бачення логіки її розвитку і можливостей вибору варіантів цього розвитку, можливість бути «господарем ситуації». Перспективи подальших розвідок у даному напрямку вбачаються у вивченні технік застосування діалектичних стратегій психологічного впливу залежно від індивідуально-психологічних особливостей переживання особистістю психотравматичного досвіду.

Список використаних джерел

1. Klein G. S. Psychoanalytic theory: an explorations of essentials. New York, 1982. 330 p.
2. Лосев А. Ф. Страсть к диалектике: Литературные размышления философа. Москва, 1990. 345 с.
3. Петрушевский С. А. Диалектика рефлекторных процессов. Москва, 1967. 400 с.
4. Завьялов В. Ю. У смерти твои глаза: дианализ страхов. Новосибирск, 2004. 280 с.
5. Лайнен М. Руководство по тренингу навыков при терапии пограничного расстройства личности. Москва, 2016, 336 с.
6. Лайнен М. Когнитивно-поведенческая терапия пограничного расстройства личности. Москва, 2007. 592 с.
7. Linehan M. Skills Training Manual for Treating Borderline Personality Disorder. New York, 1993. 180 p.

8. Linehan M. Dialectical behavior therapy versus compehensive validation therapy plus 12-step for the treatment of opioid dependent women meeting criteria for borderline personnality disorder. *Drug and Alcohol Dependence.* 2002, 67(1) P. 13–26.

9. Linehan M. Cognitive-behavioral treatemnt of chronicaly parasuicidal borderline patients. *Archives of General Psychiatry*. 1991, 48(12). P. 1060–1064.

10. Завьялов В. Ю. Элементарный учебник дианализа. Кировоград, 2003. 480 с.

11. Завьялов В. Ю. Что такое дианализ? Методические рекомендации. Новосибирск, 2005. 52 с.

12. Лосев А. Ф. Страсть к диалектике: Литературные размышления философа. Москва, 1990. 345 с.

13. Щербина Л. Ф. Діаналіз: логіка у психотерапії. *Наукові записки Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України.* 2005. Вип. 26. Т. 4. С. 342–348.

14. Щербина Л. Ф. Діаналіз: психотерапія як «розумне заняття». *Практична психологія та соціальна робота.* 2005. №12. С. 8–12.

15. Щербина Л. Ф. Методологія психологічної допомоги. *Проблеми загальної та педагогічної психології. Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України.* 2007. Т. IX. Ч. 7. С. 317–329.

16. Завьялов В. Ю. Смысл нерукотворный: Методология дианалитической терапии и консультирования. Новосибирск, 2007. 286 с.

17. Лосев А. Ф. Миф. Число. Сущность. Москва, 1994. 920 с.

18. Лосев А. Ф. Диалектика мифа / за ред. А. А. Тахо-Годи, В.П.Троицкого. Москва, 2001. 558 с.

19. Харарі Ю. Н. Людина розумна. Історія людства від минулого до майбутнього. Харків, 2016. 544 с.

References

1. Klein G. S. Psychoanalytic theory: an explorations of essentials. New York, 1982. 330 p. [in English]

2. Locev A. F. *Ctract' k dialektike: Literaturnye razmyshlenija filocofa* [Passion for dialectics: the Literary reflections of philosopher]. Moskva, 1990. 345 p. in Russian]

3. Petrushevskyj S. A. *Dialektika reflektornyx proceccov* [Dialectics of reflex processes]. Moskva, 1967. 400 p. [in Russian]

4. Zav'jalov V. Ju. *U cmerti tvoi glaza: dianaliz ctraxov* [Death has your eyes: de-analysis of fears]. Novosybyrsk, 2004. 280 p. [in Russian]

5. Lajnen M. *Rukovodctvo po treningu navykov pri terapii pogranichnogo racctrojctva lichnocti* [Guidance on training of skills at therapy of frontier disorder of personality]. Moskva, 2016, 336 p. [in Russian]

6. Lajnen M. *Kognitivno-povedencheckaja terapija pogranichnogo racctrojctva lichnocti* [Cognitive-behavioral therapy of frontier disorder of personality]. Moskva, 2007. 592 p. [in Russian]

7. Linehan M. Skills Training Manual for Treating Borderline Personality Disorder. New York, 1993. 180 p. [in English]

8. Linehan M. Dialectical behavior therapy versus compehensive validation therapy plus 12-step for the treatment of opioid dependent women meeting criteria for borderline personnality disorder. Drug and Alcohol Dependence. 2002, 67(1). P. 13–26. [in English]

9. Linehan M. Cognitive-behavioral treatemnt of chronicaly parasuicidal borderline patients. Archives of General Psychiatry. 1991, 48(12). P. 1060–1064. [in English]

10. Zav'jalov V. Ju. *Jelementarnyj uchebnik dianaliza* [Elementary textbook of de-analysis]. Kyrovograd, 2003. 480 p. [in Russian]

11. Zav'jalov V. Ju. *Chto takoe dianaliz? Metodicheckie rekomendacii* [What is de-analysis? Methodical recommendations]. Novosybyrsk, 2005. 52 p. [in Russian]

12. Shherbyna L. F. *Dianaliz: logika u pcyxoterapii'* [De-analysis: logic in psychotherapy] / *Naukovi zapysky Instytutu psyhologii' im. G. S. Kostjuka APN Ukrai'ny* [Scientific messages of Institute of psychology named by G.S. Koctiyk APS of Ukraine]. 2005. Vyp. 26. T.4. P. 342–348. [in Ukrainian]

13. Shherbyna L. F. *Dianaliz: pcyxoterapija jak «rozumne zanjattja»* [De-analysis: psychotherapy as «clever employment»]. *Praktychna psyhologija ta social'na robota* [Practical psychology and social work]. 2005. 12. P. 8–12. [in Ukrainian]

14. Shherbyna L. F. *Metodologija pcyxologichnoi' dopomogy* [Methodology of psychological help]. *Zbirnyk naukovyh prac' Instytutu psyhologii' im. G. S. Kostjuka APN Ukrai'ny «Problemy zagal'noi' ta pedagogichnoi' psyhologii'»* [Collection of scientific works of Institute of psychology named by G.S. Koctiyk APS of Ukraine «Problems of general and pedagogical psychology»]. 2007. T. IX. Ch. 7. P. 317–329. [in Ukrainian]

15. Zav'jalov V. Ju. *Cmycl nerukotvornyj: Metodologija dianaliticheckoj terapii i koncul'tirovanija* [Sense not of human making. Methodology of de-analysis therapy and advising]. Novosybyrsk, 2007, 286 p. [in Russian]

16. Losev A. F. *Mif. Chiclo. Cushhnoct'* [Myth. Number. Essence]. Moskva, 1994. 920 p. [in Russian]

17. Losev A. F. *Dialektika mifa* [Dialectics of myth] / za red. A. A. Taho-Gody, V. P. Troyckogo. Moskva, 2001. 558 p. [in Russian]

18. Harari Ju. N. *Ljudyna rozumna. Ictorija ljudctva vid mynulogo do majbutn'ogo* [A man is clever. History of humanity is from the past to the future]. Harkiv, 2016. 544 p. [in Ukrainian]

Vahotska Irina. The Conceptual Approaches to use the Dialectical Strategies of Psychological Influence for the Sake of Harmonization of Semantic Sphere of Veterans of Battle Actions

In the article stated, that semantic sphere of personality as the organized totality of semantic formations provides the semantic adjusting of integral vital functions of subject the special character in all her aspects. Certainly, that sense of life, having proof descriptions, forms basis of personality, system «inhibitions and counterbalances», base of moral censorship, vital values, priorities. It is found out, that the veterans of battle actions have problems with forming and actualization of sense of life.

During the psychological advising and psychotherapy of application of dialectical strategies does possible the rapid exposure of contradictions and searching for of ideas for their «reconciliation» in a synthesis, and also establishing new semantic connections of past events with events present and future. Synthesis is a basic psychonecnical action in de-analysis. In de-analysis personality it is determined as semantic unity of man, synthesis of subjectivity and objectivity. The primary objective of de-analysis is strengthening of personality by means of searching for of sense, or personal myth.

De-analysis offers a help in form opening and expansion of sense of activity of man through understanding of symbols in that and her personality shows up through that. The main theme of de-analysis, starting point of analysis of any theme, is a «error» in thinking, that is reason of «problem», and a problem is reason of disorders of client. Task of de-analysis - to understand the type of disorder, educe a problem that is out of disorder, and after a problem to educe her essence - error in thinking.

Grounded, that dialectical strategies of psychological influence are the key means of harmonization of semantic sphere of personality. Application of these instruments to the decision of difficulties from any problem field guarantees understanding of essence of problem situation, vision of logic of her development and possibilities of choice of variants of this development, possibility to «boss situation».

Key words: semantic sphere of personality; semantic formations; sense of life; veterans of battle actions; dialectical strategies of psychological influence; de-analysis.